

Posudek magisterské diplomové práce:

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav pro dějiny umění

Václav Bláha: Typologie a vývoj zámecké architektury v Čechách v letech 1620 – 1690

Praha 2008

V rámci vymezení tématu si autor vytyčuje velice ambiciózní cíl – definovat „funkční a estetické složky zámecké architektury 17. století, jež lze nazvat typem“. Otázky jsou rozebírány v souhrnných kapitolách podepřených katalogem zahrnujícím 76 vybraných lokalit. Zřejmě novou skutečností, se kterou se budeme muset stále více zabývat, je upozornění na obtížnou dostupnost řady objektů, které lze proto sledovat pouze zevně, případně analýzou různě kvalitní dokumentace. Vliv na výsledky bádání je pak více než značný.

Otázkou je časové vymezení tématu. Na západ od našich hranic se řada badatelů již ani nezabývá snahou po určení soudržných stylových celků a periodizace se váže na obecné dějinné mezní hranice, nejčastěji nástupy panovníků.

I v tomto případě je hranice počátku třicetileté války pouze pomocnou linií, která ale v našem umění nic podstatného neznamenala. Až švédské vpády v pozdních 30. a zejména 40. letech podstatněji proměnily situaci. Na druhé straně organickém provázání, přesněji navázání architektury přelomu 16. a 17. století, je teprve na počátku (a je prozatím značně kvalitativně i kvantitativně podhodnoceno - Jezeří, Červený hrádek...).

Vestfálským mírem skutečně začíná nová etapa, příchod A. Porty v roce 1668 je ale problematický stejně jako rok 1690 a jeho vztahení k příchodu Alliprandiho. To má určitou logiku, ale na druhé straně řada realizací pokračuje naprosto plynule do dalšího století (např. dílo P. I. Bayera).

Na druhé straně určitá periodizace je nutná a autor sám ji správně považuje za pomocnou a spíše orientační.

Dobře je zdůrazněn zásadní vliv stavebníka (objednavatele).

Zásadní úsek zabývající se typologií je uveden podstatným faktem o převažující přestavbě, kdy novostavba byla spíše výjimkou. Tento zásadní postřeh má zcela zásadní

dopad a současně problematizuje jakékoliv snahy o vytváření typologických řad, nemluvím-li přímo o „vývoji“.

Dispozice je skutečně základním rysem sledovaných staveb. Chybí mi zde však další výrazný prvek, kterým je hmotová skladba, ve které základní prvky geometrizované povahy skládají výslednou strukturu, od jednoduché až po značně složitou. Sledovaná dispozice je zde důležitá, tento prvek by však celkovou situaci výrazně obohatil a doplnil tolik potřebná další fakta sloužící k pokusu o typologii. Ještě k dispozici – popis základních typů je dle mého mínění daleko obecnější, bylo by vhodné zvýraznit zvláštnosti (typické projevy) dané doby (pokud byly nalezeny).

Navíc zcela rozhodující vliv má autorem správně zdůrazněné navázání na starší objekty (viz výše), což má vliv na někdy pozoruhodně skládané celky (např. Bělá pod Bezdězem). Problémem jsou pro mě „dispoziční prvky vně základního obrysu“. Právě vazba hmotové soustavy k dispozici ukáže, že risality a další části nemusí být k jádru pouze připojeny, ale mohou naopak tvořit podstatné prvky základní sestavy (např. Žehušice).

Oceňuji zdůraznění základního typu schodiště, které ještě plně setrvává v předchozí tradici. U jednotlivých součástí prostorů bych ocenil větší pozornost na jejich provázání – tedy komunikační, případně provozní schéma (tedy nejen komunikace, ale provázanost jednotlivých prostorů vycházejících z jejich funkce), které zásadně doplňuje pohled na sledovaný soubor.

K používaným procentům výskytu bych chtěl doplnit, že jejich užívání oceňuji, protože do často nepřehledné situace vnáší jasnější akcenty. Současně je však nutno doplnit, že vychází z autorova výběru, kde je možné dlouho diskutovat o správnosti zvolených lokalit, jejich reprezentativnosti a zvláště poměru různých druhů staveb.

U obecnějších srovnání připomínám, že otevřené trojkřídlé dispozice jsou známé na našem území již od pokročilejšího 16. století. Přehled dokládá, že bohatost typů, vlivy starších staveb a další vnější aspekty značně problematizují zadaný úkol.

Následující částí je obsáhlý katalog. Jednotlivá hesla jsou však zpracována značně rozdílně, což problematizuje pokusy o sumární výklad. K jednotlivým heslům lze vyslovit dlouhou řadu zásadnějších i okrajových doplňků včetně (a možná zejména) výběru zkoumaných objektů.

Jako vzorový považuji seznam literatury, který je skutečně reprezentativní a dokládá rozhled autora po aktuálním stavu výzkumu.

Obrazová příloha spíše doplňuje textovou část, dokládá obtíže spojené se získáváním relevantních obrazových a plánových materiálů.

Závěr:

Autor si vytknul nesmírně zajímavý, doposud nezpracovaný, ale současně i obtížně splnitelný úkol. Rozsáhlé diskuse lze vést od periodizace, přes výběr objektů, jejich typologii (obecnou, dobovou, regionální...), či jednotlivostem. Nabízí se otázka, zda detailnější poznání menší skupiny by nepřineslo více.

Současně je třeba práci chápat jako velice záslužnou právě díky otevření složitého tématu, ve kterém by bylo velice záhodno pokračovat. Pokud diplomovou práci vnímám jako první vykročení téměř „do neznáma“, se všemi atributy takového odvážného počínu, je třeba ji ocenit. Nutno však zdůraznit, že se ocitáme na samotném prahu velice dlouhého a náročného bádání.

S uvedenými připomínkami doporučuji práci k obhajobě.

V Praze 2008

Petr Macek

